

Sygn. akt III A Ua 2117/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Szyburska-Walczak
Sędziowie:	SSA Barbara Ciuraszkiewicz (spr.) SSA Barbara Staśkiewicz
Protokolant:	Monika Horabik

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2014 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

przy udziale zainteresowanego M. A.

o ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji M. S.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu

z dnia 19 czerwca 2013 r. sygn. akt VIII U 2968/12

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z 11 kwietnia 2012 r. stwierdził, że M. S. nie podlega ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i chorobowemu w okresie od lipca 2008 r. do 28 lutego 2009 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą u płatnika składek M. A.. Wskutek odwołania sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy we Wrocławiu, który wyrokiem z 19 czerwca 2013 r. oddalił odwołanie. Sprawa została rozpoznana z udziałem zainteresowanego M. A.. Podstawą rozstrzygnięcia były niżej przedstawione ustalenia faktyczne oraz ich prawna ocena:

M. S. w spornym okresie prowadził pozarolniczą działalność w kraju. W okresie od 1 lipca 2008 r. do 28 lutego 2009 r. został zgłoszony do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą u płatnika M. A.. W imiennych raportach rozliczeniowych płatnik składek wykazał podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie niższej niż połowa najniższego wynagrodzenia, tj.: od 42,- zł do 27,- zł, a w styczniu i lutym 2009 r. – 0,- zł.

W tym stanie Sąd uznał, że odwołanie nie jest niezasadne. Sąd oparł się na przepisie art. 9 ust. 2 (w brzmieniu obowiązującym do 28 lutego 2009 r.) ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 137 poz. 887 z późn. zm.). Zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, m.in., osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą oraz osoba prowadząca pozarolniczą działalność (art. 6 ust. 1 pkt. 2 i 5 ww. ustawy), jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Jednak osoba taka może dobrowolnie być objęta ubezpieczeniami: emerytalnym, rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych tytułów lub zmienić tytułu ubezpieczeń. Sąd ustalił jednak na podstawie raportów imiennych, że płatnik składek wykazał w spornym okresie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wnioskodawcy w wysokości niższej niż połowa minimalnej płacy.

W świetle przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 r. nr 3, poz. 19 ze zm.) w zw. z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej przychód z tytułu pracy nakładczej przyjmowany do podstawy wymiaru składek nie może być niższy od połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wnioskodawca, nie osiągając dochodów z pracy nakładczej w wysokości co najmniej połowy płacy minimalnej, wyłączony został z ochrony ubezpieczeniowej z tytułu wykonywania pracy nakładczej i powinien podlegać ubezpieczeniom z tytułu działalności gospodarczej.

Całokształt okoliczności sprawy, w szczególności zeznania wnioskodawcy, wskazują, że, w chwili zawierania umowy o pracę nakładczą, strony nie kierowały się zamiarem stworzenia stosunku prawnego, a jedynie zmierzały do obejścia przepisów ustawy systemowej, mając na celu uchylenie się od obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia przez wnioskodawcę działalności gospodarczej. Sąd wskazał, że jeżeli umowa o pracę nakładczą jest zawarta w sposób pozorny, ZUS ma prawo odmówić objęcia korzystniejszym ubezpieczeniem chałupniczym.

Apelację wniósł M. S., zarzucając wyrokowi:

- naruszenie, poprzez niewłaściwe zastosowanie, art. 83 § 1 kc przez przyjęcie, że umowa o pracę nakładczą wykonywana w niewielkim wymiarze jest zawarta dla pozorów;
- błędną interpretację art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego w związku z art. 233 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego;
- błędną interpretację rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez zmianę zaskarżonej decyzji ZUS-u i stwierdzenie, że podlega on ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania pracy nakładczej, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

W uzasadnieniu zarzutów M. S. wskazywał, że przepis § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą nie pozbawia zawartej przez strony umowy charakteru umowy o pracę nakładczą w razie nieuzyskania przez wykonawcę umowy minimalnego wynagrodzenia. Żaden przepis obowiązującego prawa nie przewiduje sankcji nieważności w stosunku do umów o pracę nakładczą, jeżeli wykonawca nie zrealizował w pełni postanowień umownych. Sama ta okoliczność, że wnioskodawca nie osiągał minimalnego wynagrodzenia, nie może być podstawą do kwestionowania takiej umowy i wskazywania, że została ona

zawarta pozornie. M. S. stanął na stanowisku, że w ogóle nie ma znaczenia, na jaką kwotę została zawarta umowa o pracę nakładczą i czy wykonawca wywiązywał się z niej czy też nie

Apelujący wskazał ponadto, że przepis art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 31 grudnia 1975 r. oparty jest na art. 77 Kodeksu pracy, który został uchylony, w związku z czym przepis ten nie znajduje ustawowego oparcia i nie może w świetle art. 31 Konstytucji RP rozstrzygać o obowiązkach stron. Przepisy, nakładające na strony określone obowiązki, muszą mieć co najmniej rangę ustawową.

Podniósł także, że Sąd nie wziął pod uwagę nowelizacji ustawy systemowej, która weszła w życie 1 marca 2009 r., która dopiero od tej daty ustala także sama podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu wykonywanej pracy nakładczej jak z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd Apelacyjny, zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż Sąd Okręgowy, wydając wyrok, nie dopuścił się naruszenia przepisów prawa materialnego ani prawa procesowego.

Spór w sprawie tytułu istnienia, bądź braku, po stronie wnioskodawcy prawa wyboru tytułu ubezpieczenia według dyspozycji art. 9 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 137 poz. 887 ze zm.), stanowiącego, że osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4-6 i 10, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Może ona jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń. Obecnie obowiązuje przepis art. 9 ust. 2b, wedle którego osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, prowadząca jednocześnie pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności, jeżeli z tytułu wykonywania pracy nakładczej podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność. Może ona dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z tytułu, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2. Art. 9 ust. 2b dodany został przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. (Dz.U.09.8.38) zmieniającej ustawę systemową z dnia 1 marca 2009 r. Wskazać jednak należy, że zmiana art. 9 wskazanej ustawy systemowej przez dodanie z dniem 1 marca 2009 r. przepisu ust. 2b nie ma wpływu na sytuację prawną ubezpieczonego zaistniałą jeszcze przed wejściem w życie ww. nowelizacji przepisu art. 9 ustawy.

Z okoliczności faktycznych sprawy wynika, że prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą wnioskodawca zawarł 1 lipca 2008 r. z zainteresowanym płatnikiem składek M. A. prowadzącym przedsiębiorstwo pod nazwą Firma Handlowo-Usługowa (...) w J. umowę o pracę nakładczą polegającą na przygotowaniu i kolportażu pakietów reklamowych dostarczonych przez nakładcę.

Nakładca zgłosił wnioskodawcę do ubezpieczeń: emerytalnego, rentowych i chorobowego w okresie trwania umowy o pracę nakładczą. Wynagrodzenie wnioskodawcy będące podstawą wymiaru składek kształtowało się od 42,- zł do 27,- zł, a w styczniu i lutym 2009 r. wykonawca nie uzyskał przychodu.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej: obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę nakładczą. Według art. 8 ust. 3 cyt. ustawy za osobę wykonującą pracę nakładczą uważa się osobę zatrudnioną na podstawie umowy o pracę nakładczą. Praca nakładcza polega na zarobkowym wykonywaniu przez osobę fizyczną na zlecenie i rachunek nakładcy czynności, m. in., w zakresie wytwarzania przedmiotów z materiałów powierzonych, naprawiania, wykańczania i konserwacji przedmiotów oraz świadczenia innych usług. Praca nakładcza wykonywana jest indywidualnie poza siedzibą pracodawcy. Osoba wykonująca tę pracę świadczy ją na zlecenie nakładcy z materiału przezeń powierzonego, nie mając bezpośredniego kontaktu z osobami, dla których wytwarzane przedmioty są przeznaczone i nie ponosząc ryzyka zbycia tych przedmiotów. Wykonawcą pracy nakładczej jest wyłącznie osoba

fizyczna, która przy wykonywaniu pracy może korzystać z pomocy osób trzecich. Prawo do wynagrodzenia za pracę nakładczą oraz jego wysokość uzależnione są od konkretnego rezultatu pracy.

Uprawnienia osób wykonujących pracę nakładczą reguluje wydane na podstawie delegacji zawartej w art. 303 kp rozporządzenie Rady Ministrów z 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. nr 3/76, poz. 19, ze zm.). Celem tego rozporządzenia jest maksymalne zbliżenie statusu osób wykonujących pracę nakładczą do statusu prawnego pracowników, w związku z czym, m. in., przepis jego § 3 stanowi, iż w umowie o pracę nakładczą strony określają minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia za pracę (§ 3 ust. 1 rozporządzenia). „Przepis ten stanowi warunek konieczny (konstrukcyjny) umowy o pracę nakładczą, odróżniający ją w sposób zdecydowany od pozostałych umów cywilnoprawnych – właśnie z uwagi na cel normodawcy upodobnienia sytuacji prawnej wykonawców do sytuacji prawnej pracowników.” – tak Sąd Najwyższy w wyroku z 9 stycznia 2008 r., III UK 73/07 (LEX nr 356045).

Wynika z tego, że ustalenie minimalnej ilości pracy w stosunku miesięcznym, w celu zapewnienia wykonawcy wynagrodzenia nie niższego, niż połowa minimalnego, jest koniecznym składnikiem umowy o pracę nakładczą.

Zasady ustalania minimalnego wynagrodzenia za pracę określa ustawa z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. nr 200, poz. 1679). Wydane na podstawie art. 2 ust. 5 ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2007 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2008 r. (Dz.U.07.171.1209) ustalało minimalne wynagrodzenie w tym roku na 1126 zł miesięcznie, zaś w 2009 r. kwota minimalnego wynagrodzenia wynosiła 1276 zł – Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2008 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2009 r. (M.P.2008.55.499).

Porównanie 50% wskazanych kwot (563,- zł i 638,- zł), także przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z art. 6 ust. 2 w brzmieniu pierwotnym i znowelizowanym ustawy z 10 października 2002 r., z niespornie uzyskiwanym miesięcznie przez wnioskodawcę wynagrodzeniem za pracę nakładczą w okresie od lipca do grudnia 2008 r. daje podstawę dla niewątpliwego ustalenia, że wykonanie przez niego obowiązków umówionych z nakładczą nie zapewniło mu wynagrodzenia przewidzianego w art. 3 ust. 1 rozporządzenia z 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych (...).

Płynie stąd wniosek, że strony umowy o pracę nakładczą zawarły ją z zamiarem niedotrzymania warunku dotyczącego granicznych kwot wynagrodzenia, zatem była to umowa pozorna w rozumieniu art. 83 § 1 kc – sprzeczna z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, czyli nieważna.

Stąd też organ ubezpieczeń społecznych prawidłowo przyjął, że w okresie trwania umowy o pracę nakładczą wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniu z tytułu zawartej umowy, gdyż jego zamiarem było uniknięcie obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, poprzez zawarcie umowy, której zasadniczych elementów strony nie miały zamiaru realizować.

Zarzut sprowadzający się do negowania mocy obowiązującej rozporządzenia Rady Ministrów z 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą, jako aktu stanowiącego podstawę praw i obowiązków z zakresu ubezpieczenia społecznego jest całkowicie chybiony. Przepisy mające wpływ na obowiązki i uprawnienia ubezpieczonych zawarte są w szeregu różnych ustaw i rozporządzeń a nie tylko uregulowane są – co wynika z twierdzeń wnioskodawcy – w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 kpc oddalił apelację wnioskodawcy, jako nieuzasadnioną.